

pestro, kar je lahko rusizem (po Krakarju) ali čehizem, vendar po Pleteršniku znan že Jarniku. Tako ostaja trditev o Vrazovem jezikovnem izsosojanju iz slovanskih jezikov (str. 400) s Krakarjevimi primeri povsem nedokazana.

Boris Paternu je v zborniku objavil nemški prevod svoje temeljne tipološke razprave o slovanski literaturi (*Entwicklung und Typologie der slowenischen Literatur*, str. 557—66), katere prvotno verzijo je objavil že naš časopis (JiS 1966, str. 246—252), dognano inačico pa je avtor postavil na uvodno mesto v svoji knjigi *Pogledi na slovensko književnost* (I, Lj. 1974, str. 5—21). Posebnost objave v Schmausovem spominskem zborniku je strnjen zgodovinski uvod, ki je tujcu potreben za boljše razumevanje osrednje problematike razprave.

Razprava Antona Slodnjaka pa je prvi poskus dognati in razložiti bistvene vsebinske razlike med nemškim verskim reformatorjem Martinom Lutrom in najoriginalnejšim slovanskim protestantskim piscem Primožem Trubarjem v pogledih na sočasne kmečke upore in turške napade na nemško cesarstvo (*Einige Abweichungen in den sozialen und politischen Ansichten Martin Luthers und Primus Trubars*, str. 674—82). Prepričljivejši v argumentaciji je prvi del razprave, ki ga je v nekoliko predelani in slovanski obliki prispeval avtor tudi v zbornik *Razprav o slovanskih kmečkih uporih v umetnosti* (*Trubar in kmečki upori*, Kmečki upori v slovanski umetnosti, Lj. 1974, str. 23—9). V njem tolmači, kako je Trubar v nasprotju z nem-

skim reformatorjem, ki se je leta 1525 odločno postavil na stran nemške gospode in obsodil kmečke upornike, sicer tudi poudarjal dolžnost podložnikov, da mirno prenašajo krivice, hkrati pa ostro zažugal nepravilni in hudobni gospodi z božjo kaznijo in to podkrepil z zgledom Celjskih grofov. V razločkih med Trubarjevim zadnim pisanjem v Postili leta 1558 in v Katekizmu z dvema izlagama leta 1575 je Slodnjak prepričljivo pokazal na odmev hrvaško slovenskega kmečkega upora pri Trubarju in na njegovo sočustvovanje s poraženimi kmeti, seveda v mejah, ki so mu jih dopuščali verski nauki. Mnogo bolj v kratkih potezah je pokazal Slodnjak v drugem delu razprave na razlike v pogledih na »turško nevarnost«. Luter je sprva gledal na vprašanje teoretično in videl v turških napadih božjo kazen, pod vtisom turškega prodora pred Dunaj leta 1529 pa je pozival na boj z utemeljitvijo, da so Turki utelešen hudič, kakor je papež antikrist. Trubar, ki je iz neposrednih doživetij in pričevanj poznal turške napade, saj so bili zlasti v njegovi ožji domovini zelo pogosti, pa je poskušal vseskozi gledati na Turke z prizanesljivo objektivnostjo in s pomočjo glagolskega in cirilskega tiska vplivati na njihovo pokristjanjenje.

Podrobnejši pretres prispevkov z drugih slavističnih področij bi nas preveč zavedel v širino. Zadostuje naj ugotovitev, da so v zborniku zastopane skoraj vse nacionalne panoge slavistike kakor tudi splošna slavistična vprašanja.

Jože Koruza
Filozofska fakulteta v Ljubljani

POROČILO O POLETNIH SLAVISTIČNIH SEMINARJIH V ZAGREBU-DUBROVNIKU IN BEOGRADU

V času od 20. 7. do 10. 8. 1975 je Zagrebška slavistična škola Mednarodnog slavističnega centra SR Hrvatske pripravila 4. poletni tečaj. Predavanja in lektorati so bili organizirani prvih 14 dni v Centru za postdiplomske studij v Dubrovniku, zadnji teden pa na Filozofski fakulteti v Zagrebu.

Ob vsem turističnemu vrvežu so delavci Centra izdelali naporen program. Delovni dan se je začel ob 8. uri zjutraj s tremi fakultativnimi lektorati (makedonski, slovenski, starocerkvenoslovanski). Po kratkem odmoru v bifeju, ki je postal središče

živahnih diskusij med približno 100 slušatelji in profesorji, sta navadno sledili dve enopolurni predavanja. Utrujeni smo ob dveh zaključili z lektoratom.

Predavanja so bila razdeljena v 3 tematske cikle:

1. *Hrvatska književnost 18. stl.* (R. Bogišić, Hrvatska književnost 18. st., D. Brozović, Hrvatski književni jezik 18. st., V. Gortan, Latinisti 18. st. u sjevernoj Hrvatskoj, J. Torbarina, Latinisti v 18. st. u Dubrovniku, Z. Vince, Književni jezik Matije

Petra Katančiča, J. Vončina, Književni jezik Antuna Kanižlića, M. Fotez, Hrvatska drama i kazalište u 18. stl., B. Hećimović, Komedije Tituša Brezovačkog).

2. *Sodobna hrvatska in jugoslovanska proza* (M. Vaupotić, Suvremeni hrvatski roman, A. Flaker, Bolja polovica romana, S. Lasić, Romani Miroslava Krležę, J. Wierzbicki (Warszawa), Misaone pretpostavke Krležinih romana, N. Miličević, Romani Petra Segedina, I. Frangeš, Roman esej, Kritičarsko delo A. Barca, N. Ivanišin, Romani Slobodana Novaka, M. Sicel, Romani M. Božića, V. Kalenić (Ljubljana), Stilotvorni postupci u romanima M. Božića, F. Petre, Novi slovenski roman, P. Kepeski, Poslijeratni makedonski roman, P. Palavestra (Beograd), Poslijeratna srpska književnost, P. Budak, Poslijeratna hrvatska drama, P. Matvejević, Književnost pobune i otpora, T. Čubelić, Ustanak i revolucija u riječi narodnog pjesnika).

3. *Lingvistična in kulturološka predavanja* (D. Rendić—Miočević, antička baština u kulturi jugoslavenskih naroda, J. Kaštelan, Riječ i vrijeme, M. Prelog, Umjetnost na tlu Jugoslavije, Društenopolitički sistem SFR Jugoslavije, V. Anić, Akcenatska adaptacija internacionalizama, B. László, Kad bismo birali jezični sustav..., I. Škarić, O govorništvu u suvremenim masovnim medijima, B. Vuletić, Sustavnost govora).

Iz naslovov je razvidno, da je bil seminar izrazito literarno usmerjen. Udeleženci so pazljiveje sledili predavanjem iz moderne literature, saj 18. stl. — doba razsvetljenstva — ne ustreza našemu pojmovanju umetniškega, estetskega, pa tudi metodološki pristop predavateljev je bil bolj ali manj deskriptiven, včasih celo anekdotičen. Paleta predavanj je bila pahljača najrazličnejših pristopov do umetniškega dela — od tekstologije pa do najmodernejših strukturalnih pristopov.

Seminarsko delo je potekalo v 10 skupinah, glede na usmeritev (lingvistika — literatura) in znanje jezika. Prva in druga skupina nista poslušali predavanj, pač pa sta pridobivali osnovno jezikovno znanje po avdiovizualni metodi, ki jo je razvila zagrebska šola.

Udeleženci nismo dobili le izčrpne informacije o stanju slavistične znanosti v Zagrebu, pač pa smo se seznanili tudi s kulturnimi dogajanj. Organizirana sta bila skupinska ogleda Dubrovnik in Zagreba, v Zagrebu nas je posebej impresionirala

projekcija najbolj znanih risanih filmov »zagrebačke škole«. Dubrovniški del seminarja je tekel v času letnih iger, zato smo si ogledali pastirsko igro Marina Držića Plakir iliti Grižula; seminarska grupa, ki se je specialno ukvarjala s Krležo, pa tudi Krležin Obračun sa nama režiserja D. Radojevića. Imeli smo redko priložnost, pogledati v zakulisje, v priprave neke predstave, prisostvovali smo glavni vaji Christopherja Columbusa Krleže in G. Para.

Celodnevna vožnja na Lopud in Šipán, tipično dalmatinsko kosilo in prost dan so iz množice posameznikov ustvarili »slavistično skupnost«. V malo manjši meri se je to zgodilo čez 10 dni, ko smo se z avtobusoma skozi Karlovac popeljali Plitvičkim jezerom nasproti.

Da je bila organizacija šole odlična, se je pokazalo zlasti ob prevozu vseh udeležencev iz Dubrovnik v Zagreb. Letalski most, kot smo »nalogo« imenovali, je bil vzpostavljen brez zastojev. Dober informator so bili tiskani programi, pa tudi pomočnik direktorja, ki nas je vsak dan znova opozarjal na kje in kdaj. Avgustovski Dubrovnik res ni najbolj primerno študijsko okolje, vendar je bilo opozarjanje na obveznost vaj in predavanj skoraj predrastično.

Ob koncu seminarja je vsak udeleženec dobil Zbornik predavanj 2. poletnega tečaja s kratko zgodovino šole in nekaj knjig o hrvaški literaturi v domačem ali v enem od svetovnih jezikov. Zbornik letošnjega seminarja bo izšel in ga bomo dobili naknadno. Da je 4. poletna šola pomembna tudi za širši krog, je pokazal neoficialni sprejem pri rektorju Filozofske fakultete že prvi dan bivanja v Zagrebu in povabilo v mestno skupščino, kjer smo se srečali tudi s predstavniki tiska. Prevajalci, ki žele širiti novejšo (in starejšo) literaturo, pa so bili deležni prijetnega pogovora v klubu književnikov.

Mislim, da je največja vrednost seminarja srečanje z živo hrvatsko besedo, s kulturo, z utripom življenja — za to je živahno dubrovniško poletje idealna priložnost.

*

Med dejavnostmi mednarodnega slavističnega centra SR Srbije spada tudi vsakoletni (letos 5.) Skup slavista, ki gostuje na treh fakultetah: Filološki v Beogradu, in Filozofskih v Prištini in Novem Sadu. Od 1. do 20. septembra je 107 ljudi iz 27

držav (Evrope, Amerike, Avstralije) uporabljalo kot glavni, internacionalni jezik srbski. Seminar je bil dvodelen — 10 dni intenzivnega dela v Beogradu in nato 10-dnevna ekskurzija po Srbiji, Kosovu in Vojvodini.

Srečanje ni namenjeno začetnikom, pač pa onim, ki vsaj pasivno obvladajo jezik in poznajo srbsko zgodovino in kulturo. Predavanja so se tematsko vezala na srbski realizem in 150-letnico Letopisa Matice srpske. Velik poudarek je veljal lingvisti, ki, tako splošno kot srbski. Ker so interesi seminaristov različni, smo imeli vsak dan na izbiro dvojice predavanj, ki sta se razlikovali po težini in tematiki. Nekatera predavanja (Mladenović, Đuro Daničić i njegov »Rat za srpski jezik i pravopis«, S. Marković, Doprinos Bore Stankovića srpskoj pripovedačkoj prozi, V. Vuković, Kosovo u srpskoj književnosti XIX veka, B. Novaković, O »Letopisu Matice srpske«, D. Živković, Lirika Branka Radičevića) smo poslušali na »licu mesta«, zato so bila skupna za vse.

Po predavanju, ki je trajalo dve šolski uri, smo se razdelili v 10 lektorskih skupin. Prvih 45 minut smo imenovali »upoznavanje sa Jugoslavijom« in so bile nekakšna priprava na ekskurzijo. Uvodni del je govoril o naši ureditvi, nato o prazgodovini, antiki, kasneje smo se omejili na srbsko srednjeveško zgodovino. Da bi se lektor odpočil, smo bili na vrsti mi. Vadili smo na literarnih tekstih — frazeologija, sinonimika... Za zaključek je sledilo kratko predavanje o kakšni specialni temi iz gramatike: uporaba sklonov, enklitike... Vsak dan je ena od skupin vadila akcent v fonolaboratoriju.

Za tiste, ki še niso bili utrujeni, so sledili še trije fakultativni tečaji:

1. tečaj zgodovine srhrv. jezika
2. tečaj iz akcentologije
3. tečaj iz ljudske književnosti.

Sama sem se udeleževala zadnjega, na njem so predavali profesorji Nedić, Pašićeva in Đorđevićeva. V kratkih 7 urah smo se seznanili z glavnimi razvojnimi črtami srbske epike do pesmi iz NOB. Zadnji dan nas je vse prizadela vest, da je dragi profesor Nedić preminul sredi dela, star komaj 55 let. Nismo mogli verjeti, da je umrl človek, ki nam je še pred nekaj dnevi s tako ljubeznijo predaval.

V času bivanja v Beogradu smo si v popoldanskih urah ogledali glavne znamenitosti

Beograda, novo Narodno biblioteko Srbije, galerijo fresk, Vukov in Dositejev muzej. V nedeljo smo se srečali z najnovjšo zgodovino Srbije — v Kragujevcu smo molče obšli Šumarice, presenetila nas je veličastnost Oplenca — zadužbine Karađorđevićev in skromno »glavno mesto« Karađorđa Petrovića — Topola. Po študijskem delu je sledil še napornejši — turistični. Naša pot je bila: Beograd—Niš—Vranje—Priština—Brezovica—Prizren—Peć—Valjevo—Tršić—Novi Sad—Sremski Karlovci—Beograd. Na poti smo si ogledali vse glavne znamenitosti — manastire Manasijo, Studenico, Dečane, Žičo, Pečko patrijaršijo, Bogorodico Ljeviško, Resavsko pečino, Čelekulo, rimsko naselje Mediano, Kosovo polje, Muratovo turbe. Presenečeni smo bili nad gostoljubnost ljudi — v vsakem kraju smo se srečali s predstavniki občine, gimnazij, fakultet, ki so nas senzanili z gospodarskimi in kulturnimi posebnostmi kraja. Če bi se morali odločiti za »naj« dan, potem je to prav gotovo bilo Vranje. Že v muzeju — rojstni hiši B. Stankovića se je pokazala prijaznost in gostoljubnost, ki nas je spremljala ves sončni dan — do etnografskega muzeja, do kulturnega doma, kjer smo poslušali predavanje, od prvega presenečenja — nastopa folklorne skupine do naslednjega — »ručak sa domaćinima«, kjer smo se tudi mi poskusili v »igranju kola«.

Zadnji dan ekskurzije smo se skupno z udeleženci Naučnog sastanka slavista, ki je istočasno potekal v Beogradu, udeležili otvoritve Vukovega sabora — manifestacije, ki se je vsako leto udeleži več tisoč Srbov. Imeli smo priložnost spoznati, da se ne časti vojni heroj, pač pa človek peresa, kulture.

Ekskurzija je bila naporna, vendar smo neposredno spoznali »živopisne manastire«, pisano življenje Srbije, Kosova in Vojvodine. Seznanili smo se s spremembami, z mešanico novega in starega načina življenja, z zgodovino, s kulturo. Srečali smo se z najmarkantnejšimi znanstveniki — lingvisti in slavisti — naj navedem samo Milko Ivić, Miloša Bandića, S. Markovića, Asima Peco...

Organizacija seminarja je bila dobra — vsak udeleženeec je pred prihodom na seminar prejel brošurico s programom: seznamom predavanj, turističnih ogledov in orientacijskima kartama Beograda in Srbije. Na poti po Srbiji smo bili dobro založeni s prospekti in kratkimi pregledi zgodovine najpomembnejših spomenikov. Na

zaključni slovesnosti v Beogradu smo vsi udeleženci prejeli spričevala o udeležbi na seminarju in skromen knjižni dar. Zaradi smrti profesorja Nedića je bilo slovo tiho in zadržano.

Primerjava seminarjev:

Oba seminarja imata svoje dobre in slabe strani. Če si najprej ogledamo Dubrovnik: Mislim, da je dvoje predavanj na dan odločno preveč — posebej za vroči julij. Bolje bi bilo, da bi dvoje predavanj teklo istočasno in bi se vsak odločal za eno — po svojih nagnjenjih. Lektorati so dobri, prav tako AV tečaja, ki sta najboljša možnost za učenje začetnikov. Menim, da bi Šola lahko organizirala tudi kakšen skupni ogled folklorne ali koncerta in ne bi bilo to prepuščeno iniciativi posameznikov. Srbski seminar sicer opozarja, da ni namenjen začetnikom, vendar so štipendije

podeljene tudi njim. Zanje je preslabo poskrbljeno. Način organiziranja predavanj pa je zelo dober.

Ekskurzija je naporna, hkrati pa kulturno-umetnostno usmerjena. Seminaristi so izrazili željo, da bi si ogledali tudi kakšno tovarno, kombinat.

Na koncu še majhen predlog. Seminarjev se udeležujejo več ali manj seminaristi iz tujih držav, med jugoslovanskimi fakultetami pa, kolikor mi je znano, ne obstaja nobena konvencija o izmenjavi študentov. Mislim, da bi bilo tudi za slovenske študente-srbokroatiste zelo koristno srečanje z beograjskimi ali zagrebškimi, kot tudi za beograjske, zagrebške ali skopske sloveniste, da pridejo v Slovenijo.

Ivanka Koželj
Kamnik

Spomini

NEKAJ SPOMINOV NA PROFESORJA KOBLARJA

Najbolj zgodnji segajo v leta pred zadnjo svetovno vojno. Študentsko društvo Zarja je poleti 1939 priredilo v Bohinju svoj kulturno socialni teden. Vsak dan znova smo iz skednjeve v Stari Fužini, kjer smo prenočevali, hodili na trato ob cerkvi sv. Janeza in poslušali predavanja znanih kulturnih delavcev. Med njimi je bil tudi prof. Francé Koblar, ki je tisto jesen praznoval svojo 50-letnico. Predaval je stoje, oblečen slovesno črno, z metuljčkom pod vratom, in se z rokami opiral na mizo, ki smo si jo študentje sposodili bogve kje. Z vzravnano glavo, visokim čelom, nekoliko priprtimi očmi in odločno zarezanimi ustnicami je obravnaval perečo temo »Oseba in kultura«. Tista leta so bila nabita z duhovnim pritiskom in vojnimi grožnjami, spričo napredujočih totalitarnih sistemov so bili v nevarnosti oseba, kultura, narod in država. Koblar je svoje misli razvijal v obliki bipolarnih pojmov: povedal je, da resnično kulturo vse bolj ogroža porabniška civilizacija, ustvarjalno osebnost izenačujoča poprečnost, svobodo, zaupanje, strpnost in človečnost pa razni oblastni in nasilni totalitarizmi. Že tedaj je torej nedvoumno in javno izpovedal svojo zavze-

tost za kulturo kakor tudi nazorsko širino in politično demokratičnost. Njegova načela smo mladi poslušalci navdušeno sprejemali kot tista, ki nas obvezujejo za vse življenje.

Prva leta po osvoboditvi sva se nekajkrat srečala tudi na sprehodih v Tivoliju. Tako sva se v pozni jeseni 1949 našla v kostanjevem drevoredu, ki vodi k Cankarjevim brezam. Beseda je morala nanesti na Železnike in Koblarjeve vidnejše rojake; na pesnika Jerneja Levičnika, sociologa Antona Dermoto in planinca Janka Mlakarja. V zvezi s čebeličarjem Levičnikom me je dr. Koblar opozoril, da ni pisal samo krajše pesmi za almanah, temveč tudi spadal med tiste, ki so poskušali Slovencem dati ep. Napisal je namreč 9800 verzov in 15 spevov obsegajočo pripovedno pesnitev »Katoliška cerkev«. Delo je nastalo pod vplivom Danteja, Milтона in Klopstocka, je vsiljivo apologetičnega značaja in tudi jezikovno dokaj nebogljenost. V njem med drugim nastopajo avtorjeva mati, Čop in Smolnikar. Levičnikovi družbeni nazori so predmarčno konservativni. Slog pesnitve je bolj klasicističen in baročen kakor ro-